

ПРАВО НА МАТЕРІАЛЬНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ У РАЗІ ТИМЧАСОВОЇ НЕПРАЦЕЗДАТНОСТІ

Відповідно до Основного Закону України кожен має право на працю, яку вільно обирає або на яку вільно погоджується. Але у житті кожного працівника можуть виникнути обставини, які безпосередньо відображаються на стані здоров'я, призводять до втрати працездатності (на деякий час чи назавжди) та, відповідно, до втрати заробітку як основного джерела до існування. Ці обставини прийнято називати соціальними ризиками. У зв'язку з тим, що вони не завжди залежать від волі людини, держава покладає на себе частку відповідальності у разі їх настання. Держава є гарантом надання матеріального забезпечення та соціальних послуг застрахованим особам. (стаття 46 Конституції України).

На сьогодні в Україні існує проблема затримки страхових виплат застрахованим особам. Міністерством соціальної політики проводиться постійна робота та встановлено контроль за сприянням у співпраці фондів загальнообов'язкового державного страхування та Казначейства стосовно своєчасного надходження коштів до застрахованих осіб.

Чисельність зайнятого населення в Україні у 1 півріччі 2013 року збільшилась на 89,3 тис. осіб і становила 20,4 млн. осіб. У той час залишається проблемним питання скорочення чисельності застрахованих осіб. Так, з початку року на 223 тис. скоротилась чисельність застрахованих осіб. Рівень охоплення соціальним страхуванням залишається низьким і досягає лише 50%.

Відносини у сфері загальнообов'язкового державного соціального страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими народженням та похованням, регулюються Конституцією України, Кодексом законів про працю України, Законом України "Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими народженням та

похованням” та прийнятими відповідно до них іншими нормативно-правовими актами. Матеріальне забезпечення та соціальні послуги є окремим видом загальнообов’язкового державного соціального страхування громадян, що здійснюється Фондом соціального страхування у зв’язку з тимчасовою втратою працездатності, що формується шляхом сплати страхових внесків власником або уповноваженим ним органом, громадянами, а також за рахунок інших джерел, передбачених Законом України «Про загальнообов’язкове державне соціальне страхування у зв’язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими народженням та похованням».

Завданням вказаного законодавства є встановлення гарантій щодо захисту прав громадян на отримання матеріального забезпечення та соціальних послуг у разі тимчасової непрацездатності (включаючи догляд за хворою дитиною, дитиною-інвалідом, хворим членом сім’ї), вагітності та пологів, народження дитини, необхідності догляду за малолітньою дитиною, смерті громадянина або члена його сім’ї.

У ч. 1 ст. 4 Закону закріплено, що право на матеріальне забезпечення та соціальні послуги за загальнообов’язковим державним соціальним страхуванням у зв’язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими похованням, мають застраховані громадяни України, іноземці, особи без громадянства та члени їх сімей, які проживають в Україні, якщо інше не передбачено міжнародним договором України, згода на обов’язковість якого надана Верховною Радою України.

Таке право гарантується загальнообов’язковим державним соціальним страхуванням, виникає з настанням страхового випадку (тобто події, з настанням якої виникає право застрахованої особи або членів її сім’ї на отримання матеріального забезпечення або соціальних послуг) в період роботи (включаючи і час випробування та день звільнення), якщо інше не передбачено законодавством.

Фонд соціального страхування з тимчасової втрати працездатності є складовою фінансової системи України та важливим елементом державних

фінансів. Він функціонує як фонд грошових коштів, а також як орган державної виконавчої влади.

Фондами загальнообов'язкового державного соціального страхування забезпечується фінансування страхових виплат. Упродовж 2013 року фондами соціального страхування України було виплачено 25 млрд. 840,4 млн. грн. Це на 3 млрд. 891,0 млн. грн. більше страхових виплат у 2012 році. На 2014 рік правліннями фондів затверджено збалансовані бездефіцитні бюджети.

Допомога з тимчасової непрацездатності надається застрахованій особі у формі матеріального забезпечення, яке повністю або частково компенсує втрату заробітної плати (доходу), у разі настання в неї одного з таких страхових випадків: тимчасової непрацездатності внаслідок захворювання або травми, не пов'язаної з нещасним випадком на виробництві; необхідності догляду за хворою дитиною; необхідності догляду за хворим членом сім'ї; догляду за дитиною віком до трьох років або дитиною-інвалідом віком до 16 років у разі хвороби матері або іншої особи, яка доглядає за цією дитиною; карантину, накладеного органами санітарно-епідеміологічної служби; тимчасового переведення застрахованої особи відповідно до медичного висновку на легшу, нижче оплачувану роботу; протезування з поміщенням у стаціонар протезно-ортопедичного підприємства; санаторно-курортного лікування.

Варто зазначити, що особи, які не підлягають загальнообов'язковому державному соціальному страхуванню у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності, мають право на матеріальне забезпечення та соціальні послуги за Законом за умови сплати страхових внесків до Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності, згода на обов'язковість якого надається Верховною Радою України.

Особи, не застраховані в системі державного соціального страхування, мають право на отримання матеріальної допомоги за рахунок коштів Державного бюджету. Так, за рахунок коштів Державного бюджету, станом на 01.01.2013 року, допомогу у зв'язку із вагітністю та пологами по Харківській області виплачено 1669 жінкам на суму 19,4 млн. грн., що майже на 5 % більше, ніж за аналогічний період 2012 року.

Страховання покликане покращувати матеріальний добробут населення, нагромадити додаткові грошові джерела для покращення якісної сторони життя.

Література:

1. Конституція України від 28 червня 1996 року, ст.43; ст.44.
2. Кодекс законів про працю України від 10 грудня 1971 року.
3. Закон України “Про загальнообов’язкове державне соціальне страхування у зв’язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими народженням та похованням” від 18 січня 2001 року № 2240–III.
4. Юрій С.І., Шаварина М.П., Шаманська Н.В. Соціальне страхування: Підручник. – К.: Кондор. – 2004. – 464 с.
5. Конопліна Ю.С. Соціальне страхування: Навчальний посібник. – Суми: ВТД «Університетська книга». 2008 – 224 с.

Божко Дар’я Валеріївна – здобувач науково-дослідного інституту правового забезпечення інноваційного розвитку НАПрН України